

JERZY PISULIŃSKI*

W SPRAWIE SYSTEMATYKI CZĘŚCI SZCZEGÓŁOWEJ
PRAWA ZOBOWIĄZAŃ
(GŁOS W DYSKUSJI)

UWAGI OGÓLNE

1. Profesor Zbigniew Radwański przedstawił koncepcję systematyki części szczegółowej prawa zobowiązań na potrzeby przygotowywanego projektu nowego kodeksu cywilnego¹. Zaproponował wyróżnienie umów w tzw. części szczegółowej prawa zobowiązań oparte na ich typologii oraz łączeniu umów w grupy, które mogłyby mieć nawet swoją miniczęść ogólną. Propozycja ta jest w pełni uzasadniona. Dzięki temu można by włączyć do nowego kodeksu cywilnego przynajmniej niektóre z pozakodeksowych przepisów odnoszących się do umów konsumenckich². W Zielonej księdze trafnie podkreślono z jednej strony, że konieczne jest zapewnienie otwartości systemu prawa cywilnego na zachodzące zmiany w europejskim prawie umów, z drugiej zaś implementacja w kodeksie cywilnym umów konsumenckich nie powinna prowadzić do rozchwiania jego systematyki³. Przykładowo,

* Autor jest profesorem w Katedrze Prawa Cywilnego UJ, wiceprzewodniczącym Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego.

¹ Zob. zamieszczony w niniejszym zeszycie TPP artykuł Z. Radwańskiego: *Wstępny projekt systematyzacji tzw. części szczegółowej prawa zobowiązań*, s. 5–14.

² Zob. *Zielona księga. Optymalna wizja kodeksu cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2006, s. 92–94.

³ Na niebezpieczeństwa i trudności związane z implementacją prawa konsumenckiego w kodeksie cywilnym zwracają uwagę M. Jagielska, K. Lis, E. Łętowska, P. Mikłaszewicz, A. Wiewiórowska-Domagalska: *Implementacja prawa konsumenckiego w Polsce*, Europejski Przegląd Sądowy 2006, nr 12, s. 18. Zob. także J. Pisuliński: *Prawo konsumenckie w systemie prawa cywilnego* (w:) *Czterdzieści lat kodeksu cywilnego. Materiały z Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów w Rzeszowie*, Kraków 2006, s. 176 i n.; E. Łętowska: *Kodeks cywilny a prawo konsumenckie* (w:) *Główne założenia projektu Kodeksu cywilnego*, Monitor Prawniczy 2007 (dodatek), nr 14, s. 9.

w razie włączenia przepisów o sprzedaży konsumenckiej do kodeksu cywilnego, które to przepisy odnoszą się także do innych umów niż tylko umowa sprzedaży (zob. obecne art. 605¹, art. 627¹, art. 770¹ k.c.), przepisy szczególne dotyczące sprzedaży konsumenckiej, modyfikujące ogólne przepisy dotyczące odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania (włączając w to także nienależyte wykonanie zobowiązania), mogłyby się znaleźć w takiej „części ogólnej” dla umów przenoszących prawa. Do rozważenia pozostaje kwestia, jakie inne jeszcze spośród umów konsumenckich (Z. Radwański wskazuje na umowę o podróż) mogłyby zostać uregulowane w przyszłym kodeksie cywilnym.

Włączenie do przyszłego kodeksu cywilnego umów konsumenckich wymagać może wyróżnienia w ramach przepisów części szczegółowej prawa zobowiązań regulacji wspólnej nie tylko dla określonej grupy umów, lecz nawet wspólnej dla umów nazwanych i nienazwanych. Potrzeba takiej regulacji pojawia się w przypadku niektórych umów konsumenckich, jak na przykład umowa kredytu konsumenckiego. Przepisy o kredycie konsumenckim⁴ odnoszą się bowiem zarówno do umów nazwanych (np. umowy pożyczki, sprzedaży na raty)⁵, jak i umów nienazwanych pełniących funkcję kredytową. Umowa kredytu konsumenckiego nie jest więc nowego rodzaju umową nazwaną, a jej regulacja wykracza poza umowy nazwane regulowane w kodeksie cywilnym. Zamieszczenie w nowym kodeksie cywilnym przepisów o kredycie konsumenckim wymagałoby wyróżnienia jeszcze jednego poziomu regulacyjnego. Przyszła regulacja prawa zobowiązań musiałaby więc być wielopłaszczyznowa⁶.

2. Należy postulować włączenie części uregulowanych obecnie poza kodeksem cywilnym umów do planowanej nowej kodyfikacji, jak też zrezygnować z podwójnej regulacji niektórych umów częściowo w kodeksie cywilnym, a częściowo w ustawach pozakodeksowych. Przykładowo dotyczy to: umowy rachunku bankowego (która regulowana jest w kodeksie cywilnym⁷, w prawie bankowym⁸, a także w ustawie o usługach płatniczych⁹, w zakresie umów rachunku bankowego rozliczeniowego), umowy pożyczki (kodeks cywilny¹⁰ i prawo bankowe¹¹), umowy

⁴ Zob. ustawę z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715), która zastąpiła z dniem 18 grudnia 2011 r. ustawę z 20 lipca 2001 r. (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 ze zm.).

⁵ Stosowanie przepisów o sprzedaży na raty (art. 583–588 k.c.) jest wyłączone w przypadku umów objętych regulacją ustawy o kredycie konsumenckim (por. art. 4 ust. 3 ustawy z 12 maja 2011 r.).

⁶ Zwracałem na to uwagę już wcześniej; zob. J. Pisuliński: *Perspektywy bankowego prawa prywatnego*, Monitor Prawa Bankowego 2011, nr 1, s. 42.

⁷ Art. 725–733 k.c.

⁸ Art. 49–62 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. — Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 939 ze zm.).

⁹ Ustawa z 19 sierpnia 2011 r. (Dz.U. Nr 199, poz. 1175) wdraża z opóźnieniem do prawa polskiego dyrektywę nr 2007/64/WE o usługach płatniczych na wspólnym rynku. Ustawowa regulacja umowy ramowej o usługę płatniczą (art. 26–32 powołanej ustawy) odnosi się zresztą nie tylko do umów rachunku bankowego, lecz np. także do umów o elektroniczny instrument płatniczy.

¹⁰ Art. 720–724 k.c.

¹¹ Art. 78 pr.bank.

poręczenia (kodeks cywilny¹² i prawo bankowe¹³), umowy ubezpieczenia (kodeks cywilny¹⁴ i ustawa o działalności ubezpieczeniowej¹⁵), umowy składu (kodeks cywilny¹⁶ i ustawa o domach skladowych¹⁷). Należy także zastanowić się, czy, a jeśli tak — to w jakim zakresie powinny być regulowane w kodeksie cywilnym umowy, dla których istnieją szczególne uregulowania, a w przypadku których przepisy kodeksu cywilnego mają subsydiarne znaczenie. Dotyczy to zwłaszcza umowy przewozu (zob. art. 775 k.c.). W tym zakresie mamy w prawie polskim liczne, obszerne regulacje ustawowe odnoszące się do poszczególnych rodzajów transportu (lądowego, morskiego, śródlądowego, lotniczego)¹⁸, a ponadto w pewnym zakresie obowiązują już lub zaczną niedługo obowiązywać rozporządzenia UE¹⁹. Nie można także zapominać o licznych umowach międzynarodowych odnoszących się do transportu, zwłaszcza międzynarodowego²⁰. Powstaje zatem pytanie, czy przepisy kodeksu cywilnego o umowie przewozu mogłyby pełnić rolę swoistej „części ogólnej” dla tych wszystkich umów przewozu regulowanych w ustawach pozakodeksowych. Jeżeli na pytanie to odpowiedź byłaby negatywna, wówczas należałoby się zastanowić, czy nie zrezygnować z fasadowej, a w praktyce niemającej większego znaczenia, regulacji tej umowy w przyszłej kodyfikacji.

3. W związku z tym, że konieczne może być pozostawienie poza kodeksem cywilnym przepisów, które w sposób bardziej szczegółowy regulowałyby niektóre umowy (np. przepisów dotyczących niektórych rodzajów umów ubezpieczenia),

¹² Art. 876–887 k.c.

¹³ Art. 83 § 2, art. 84 pr.bank.

¹⁴ Art. 805–834 k.c.

¹⁵ W szczególności art. 12–16 i art. 26 ustawy z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 11, poz. 66 ze zm.). Z pewnością należałoby pozostawić osobną regulację obowiązkowych umów ubezpieczenia, zawartą aktualnie w ustawie z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.).

¹⁶ Art. 853–859⁹ k.c.

¹⁷ Art. 23–49 ustawy z 16 listopada 2000 r. o domach skladowych (Dz.U. Nr 114, poz. 1191 ze zm.), regulujące dowody skladowe. Ustawa ta została uchylona z dniem 1 lipca 2011 r. (zob. art. 104 ustawy z 25 marca 2011 r. o ograniczeniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, Dz.U. Nr 106, poz. 622).

¹⁸ Zob. ustawę z 15 listopada 1984 r. — Prawo przewozowe (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 50, poz. 601 ze zm.); ustawa z 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 857 ze zm.); ustawa z 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874 ze zm.); ustawa z 18 września 2001 r. — Kodeks morski (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. Nr 217, poz. 1689 ze zm.); ustawa z 3 lipca 2002 r. — Prawo lotnicze (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 100, poz. 969 ze zm.); ustawa z 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94 ze zm.); ustawa z 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2011 r. Nr 5, poz. 13).

¹⁹ Zob. przepisy rozporządzeń: nr 261/2004 ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów; nr 1371/2007 o prawach i obowiązkach pasażerów w ruchu kolejowym; nr 1170/2010 o prawach pasażerów podróżujących drogą morską i drogą wodną śródlądową; nr 181/2011 o prawach pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym.

²⁰ Na przykład konwencja montrealaska z 28 maja 1999 r. o ujednoczeniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Dz.U. z 2007 r. Nr 37, poz. 325); konwencja genewska o umowie międzynarodowego przewozu towarów (CMR) z 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238 ze zm.).

powstaje istotne pytanie, jaki charakter miałyby mieć w przypadku tych umów regulacja kodeksowa. Pojawiają się co najmniej dwie możliwości: przepisy kodeksu cywilnego regulujące daną umowę mogłyby mieć znaczenie swoistej części ogólnej dla regulacji pozakodeksowych, spajających (łączących) te uregulowania²¹ lub mogłyby regulować w sposób szkieletowy (ramowy) daną umowę, zaś przepisy pozakodeksowe uzupełniałyby względnie modyfikowałyby uregulowania kodeksowe. Obydwa rozwiązania zresztą się nie wykluczają. Taki charakter ma obecna regulacja umowy ubezpieczenia.

W zależności od odpowiedzi na postawione pytanie regulacja kodeksowa wspomnianych umów byłaby mniej lub bardziej rozbudowana. Nie normowałaby jednak kwestii szczegółowych, które mogłyby być uregulowane poza kodeksem (we wspomnianych ustawach pozakodeksowych) względnie pozostawione mogłyby zostać do regulacji stronom umowy, na przykład we wzorcach umownych (jak w przypadku umów ubezpieczeniowych i bankowych)²².

4. Należałoby przyjrzeć się dotychczas uregulowanym w kodeksie cywilnym umowom i rozważyć, które z nich być może utraciły na znaczeniu, a których rola wzrosła i dlatego ich przepisy wymagają uzupełnienia lub/i modernizacji. Przykładowo można mieć wątpliwości, czy potrzebna jest regulacja sprzedaży na próbę (znaczenie praktyczne tej umowy jest chyba niewielkie), za to bardziej dokładnie należałoby uregulować umowę sprzedaży z zastrzeżeniem własności (zwłaszcza wobec kontrowersji związanych z dopuszczalnością tzw. przedłużonego i rozszerzonego zastrzeżenia własności)²³. Niewątpliwie ze względu na znaczenie w praktyce bardziej rozbudowane powinny być z pewnością przepisy o umowie o roboty budowlane (należałoby zrezygnować z odesłania do przepisów o umowie o dzieło, które w art. 656 § 1 k.c. zostało zresztą ujęte za wąsko)²⁴, być może także należałoby wprowadzić przepisy o umowie o prace projektowe²⁵ (przed 1990 r. obowiązywały szczególne uregulowania dla tych dwóch umów w odniesieniu do obrotu uspołecznionego — zob. uchwałę RM nr 11 z 11 lutego 1983 r. w sprawie ogólnych warunków umów o prace projektowe w budownictwie oraz

²¹ Przepisy kodeksowe mogłyby regulować wspólne dla wszystkich lub większości regulacji zagadnienia, np. w zakresie umowy przewozu mogłyby to być zagadnienia związane z zawarciem umowy, zapłatą wynagrodzenia za przewóz, odstąpieniem od umowy.

²² Na temat przyszłej regulacji czynności bankowych zob. J. Pisuliński: *Perspektywy bankowego prawa prywatnego*, *op. cit.*, s. 36 i n.

²³ Zob. S. Rudnicki: *Zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej*, *Monitor Prawniczy* 1996, nr 12, s. 437 i n.; T. Siemiątkowski, P. Radomski: *Sprzedaż z zastrzeżeniem prawa własności. Zagadnienia wybrane*, *Przegląd Sądowy* 2000, nr 11–12, s. 3 i n.

²⁴ W literaturze trafnie zwraca się uwagę na ramową regulację umowy o roboty budowlane w kodeksie cywilnym, co było uzasadnione istnieniem przepisów szczególnych, obecnie uchylonych (zob. przyp. 26); por. E. Zielińska (w.): *Prawo umów budowlanych*, pod red. J. Strzępki, Warszawa 2012, s. 474 i n.

²⁵ Zob. w tej sprawie J.A. Strzępka: *Zagadnienia legislacyjne umów inwestycyjnych w Kodeksie cywilnym*, *Monitor Prawniczy* 2008, nr 21, s. 1127 i n.; tenże: *Rękojmia za wady prac projektowych*, *Monitor Prawniczy* 2010, nr 17, s. 938.

o wykonywanie inwestycji, robót i remontów budowlanych)²⁶. Po powołaniu zespołów problemowych do poszczególnych grup umów w ramach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego konieczne byłoby przedstawienie bardziej szczegółowych propozycji dotyczących zmian w zakresie umów dotychczas regulowanych w kodeksie cywilnym.

5. Do dyskusji należy pozostawić kwestię, które z umów wyróżnianych obecnie w praktyce obrotu lub regulowanych szczerkowo w ustawach pozakodeksowych mogłyby znaleźć swoje pełniejsze ustawowe uregulowanie w planowanej kodyfikacji. Przykładowo można by wskazać na umowę o usługę telekomunikacyjną²⁷, umów hostingu, sponsoringu, consultingu, merchandisingu, umowę opcyjną.

6. Stosowany dotychczas podział przepisów części szczegółowej prawa zobowiązań na tytuły, działy, rozdziały wydaje się niewystarczający. Konieczne może się okazać dalsze zróżnicowanie przepisów regulujących poszczególne grupy umów i umowy nazwane (np. na podrozdziały, pododdziały itp.).

UWAGI SZCZEGÓŁOWE

Poniższe uwagi odnoszą się do propozycji regulacji grup umów przedstawionej przez Z. Radwańskiego²⁸.

1. Umowy przenoszące własność — obowiązująca w prawie europejskim regulacja umów sprzedaży poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość dotyczy przede wszystkim zawierania tych umów, a zatem przepisy te powinny się znaleźć w części ogólnej prawa zobowiązań. Natomiast w przepisach o sprzedaży konsumenckiej można zamieścić szczególne przepisy na przykład dotyczące przejścia ryzyka w umowach sprzedaży wysyłkowej (z reguły są to umowy zawierane na odległość).

Regulacja umowy zamiany powinna się znaleźć raczej po umowie dostawy, a przed przepisami o umowie kontraktacji. Przepisy o zbyciu przedsiębiorstwa winny się znaleźć raczej na końcu tego tytułu (względnie przed umową kontraktacji, ale po umowie darowizny), bo zbycie przedsiębiorstwa może być nie tylko skutkiem umowy sprzedaży (najczęściej), lecz także zamiany czy darowizny (rzadziej).

²⁶ M.P. Nr 8, poz. 47.

²⁷ Sąd Najwyższy przyjął, że regulacja tej umowy zawarta w prawie telekomunikacyjnym (por. art. 56 i n. ustawy z 16 lipca 2004 r., Dz.U. Nr 171, poz. 1800 ze zm.) wyłącza potrzebę stosowania do niej — z mocy art. 750 k.c. — przepisów o zleceniu, choć wprost nie uznał jej za umowę nazwaną; zob. uchwałę SN z 7 maja 2010 r., III CZP 20/09, OSN 2010, nr 1, poz. 12.

²⁸ Zob. przyp. 1.

2. Umowy o pośrednictwo — mam wątpliwości, czy są dostateczne podstawy do wyróżniania umowy akwizycyjnej oraz jej odgraniczenia od umowy agencji i umowy dystrybucyjnej²⁹. Z kolei umowa maklerska powinna być uregulowana raczej po umowie komisju (elementy umowy komisju występują w obecnej regulacji np. dotyczącej umów o pośrednictwo na rynku instrumentów finansowych)³⁰.

Umowa faktoringu (właściwego) jest kwalifikowana w naszej literaturze jako połączenie umowy sprzedaży praw (w tym wypadku — wierzytelności) z umową o świadczenie usług (np. księgowych)³¹. Jej zamieszczenie w tytule II wydaje mi się z tego względu wątpliwe — nie chodzi bowiem o żaden z wypadków pośrednictwa (działania w cudzym imieniu lub we własnym imieniu, lecz na cudzy rachunek), zwłaszcza w wypadku faktoringu właściwego. Ponadto umowa faktoringu ma charakter kredytowy (często świadczą je wyspecjalizowane spółki tworzone przez banki), dlatego jej regulacja winna się znaleźć raczej w tytule VII o umowach kredytowych.

Jeżeli w kodeksie cywilnym miałyby być regulowana umowa powiernictwa, to moim zdaniem raczej w osobnym tytule (szczególnie gdyby przepisy te miały regulować obydwa rodzaje powiernictwa: powiernictwo w związku z zabezpieczeniem wierzytelności i powiernictwo odnoszące się do zarządzania cudzymi prawami majątkowymi) względnie w tytule dotyczącym zabezpieczeń³² (gdy chodzi o powiernictwo związane z zabezpieczeniem wierzytelności przez przeniesienie prawa na powiernika). Z uwagi na zastrzeżenia zgłaszane wobec zabezpieczeń powierniczych w literaturze³³ można jednak spotkać pogląd negujący potrzebę regulacji tego rodzaju powiernictwa i postulujący unormowanie tylko zarządu powierniczego³⁴.

3. Umowy dotyczące używania rzeczy lub praw — w razie uregulowania w tym tytule umów licencyjnych i *know-how* należałoby w kodeksie cywilnym uregulować

²⁹ W. Kocot (w:) *System prawa prywatnego*, t. 9, *Prawo zobowiązań — umowy nienazwane*, Warszawa 2010, s. 150, przyznaje, że „w sensie jurystycznym akwizycja może być rodzajem umowy agencyjnej typu pośredniczącego”.

³⁰ Zob. art. 73 ust. 4 pkt 2 i ust. 6 ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 211, poz. 1384 ze zm.), które odsyłają do odpowiedniego stosowania przepisów o umowie komisju do wykonywania zleceń przez firmę inwestycyjną w zorganizowanym obrocie. Więcej na temat charakteru tej umowy zob. K. Zacharzewski: *Umowa o pośrednictwo giełdowe*, Toruń 2008, s. 157 i n.

³¹ Tak zwłaszcza co do umowy faktoringu właściwego K. Zawada: *Factoring. Uwagi o pojęciu, funkcjach i konstrukcji prawnej* (w:) *Księga pamiątkowa. I Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej*, Kluczbork 1993, s. 352. Na temat innych kwalifikacji umowy faktoringu zob. W. Kocot (w:) *System prawa prywatnego*, t. 9, *op. cit.*, s. 250 i n.

³² Tytuł rozdziału X powinien wtedy zostać zmieniony. Przewłaszczenie na zabezpieczenie i cesja na zabezpieczenie są moim zdaniem tzw. rzeczowymi sposobami zabezpieczeń.

³³ Co do przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości zob. J. Pisuliński: glosa do uchwały SN z 8 marca 2002 r., OSP 2003, z. 3, s. 164 i n.

³⁴ Zob. M. Zachariasiewicz: *Trust i inne stosunki powiernicze — potrzeba zmian w polskim prawie prywatnym?* (w:) *Europeizacja prawa prywatnego*, t. II, Warszawa 2008, s. 742–743.

także umowę o przeniesienie praw na dobrach niematerialnych³⁵. Nie chodzi tu jednak o umowę na przykład sprzedaży czy darowizny autorskich praw majątkowych lub prawa z patentu, lecz na przykład umowę wydawniczą, na mocy której autor zobowiązuje się do stworzenia utworu i przeniesienia na wydawcę autorskich praw majątkowych do niego (w szczególności do wprowadzenia utworu do obrotu, zwielokrotniania go różnymi technikami itd.), zaś wydawca zobowiązuje się do wydania utworu i zapłaty wynagrodzenia³⁶.

4. Umowy o świadczenie usług polegające na starannym działaniu — nasuwa się uwaga, że należałoby zapewne rozgraniczyć i oddzielnie uregulować umowę o nauczanie lub wychowanie (np. zawierane z korepetytorem czy prywatnym przedszkolem) od umów dotyczących przeprowadzenia szkolenia (np. pracowników w zakresie obsługi nowych urządzeń lub nowego oprogramowania). Mam jednak wątpliwości, czy w przypadku wszystkich wymienionych umów (choć często zawieranych w praktyce) można wyróżnić swoiste prawa i obowiązki stron. Wydaje się, że w tym zakresie wystarczająca byłaby regulacja umowy zlecenia, jeżeli rozciągnięto by ją na dokonywanie także czynności faktycznych (a nie wyłącznie prawnych).

5. Umowy o świadczenie usług polegające na osiągnięciu określonego rezultatu — mam wątpliwość, czy konieczna jest — poza stosunkami w zakresie czynności bankowych³⁷ — odrębna regulacja umowy depozytu nieprawidłowego. Ponadto umowa taka jest związana niekiedy z innymi umowami o charakterze powierniczym (np. depozyt notarialny) i w tych przepisach można by zamieścić jakies uregulowanie dotyczące oddanych na przechowanie powiernikowi rzeczy oznaczonych co do gatunku lub pieniędzy.

6. Umowy związane z przewozem — częściowo była już o nich mowa wcześniej. Należy się zastanowić, czy regulacja umowy czarteru nie powinna raczej znajdować się w tytule III o umowach dotyczących używania rzeczy³⁸. Należy moim

³⁵ W obowiązującej ustawie z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) zrezygnowano z wyróżniania typów umów autorskich, np. umowy wydawniczej, regulowanych w poprzednich ustawach o prawie autorskim z 1926 i 1952 r. Wiele kwestii jest normowanych obecnie wspólnie dla umów przenoszących prawa autorskie i umów licencyjnych; zob. M. Kępiński (w:) *System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, Warszawa 2007, s. 464.

³⁶ Więcej na temat umowy przenoszącej prawa autorskie zob. T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska: *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010.

³⁷ W prawie bankowym mowa jest o umowie o udostępnienie skrytki bankowej; por. art. 5 ust. 2 pkt 6 pr.bank. Więcej na temat tej umowy zob. A. Szpunar: *Umowa o udostępnienie skrytki bankowej*, Przegląd Sądowy 2003, nr 2, s. 3 i n.

³⁸ Umowy czarteru nie są jednorodne. Przykładowo w transporcie morskim wyróżnia się dwie postaci umów czarterowych: o oddanie środka transportu lub przestrzeni ładunkowej. Zob. M. Stec (w:) *System prawa prywatnego*, t. 9, *Prawo zobowiązań — umowy nienazwane*, Warszawa 2010, s. 487. Umowy czarterowe regulowane są częściowo w prawie lotniczym (por. art. 202 pkt 6 i art. 205 ust. 1 pr.lot. oraz rozporządzenie Ministra Infrastruk-

zdaniem rozróżnić umowę czarteru (np. zawieraną z przewoźnikiem lotniczym przez biuro podróży)³⁹ od umowy o przewóz wyczarterowanym środkiem transportu (zawieraną przez biuro podróży z jego klientami; takie usługi przewozu lotniczego świadczą niektóre biura podróży). Gdy chodzi o umowę przewozu, nie powinno mieć znaczenia, czy usługa wykonywana jest za pomocą środka transportu własnego, wyleasingowanego czy wyczarterowanego.

7. Umowy kredytowe — uważam, że należałoby uregulować umowę pożyczki, a w jej ramach dopiero umowę kredytu (jako ewentualnie jej podtyp). Gdyby przepisy o umowie pożyczki pieniężnej, która odgrywa istotną rolę w obrocie, odpowiednio jednak zostały zmodernizowane i rozbudowane (za czym się opowiadam), regulacja umowy kredytu byłaby zbędna⁴⁰. Podtypem umowy pożyczki mogłaby być natomiast umowa pożyczki rzeczy oznaczonych co do gatunku, o ile w ogóle miałyby być regulowana w kodeksie cywilnym (jej znaczenie nie jest duże, poza codziennymi sytuacjami, np. pożyczenia cukru od sąsiada). Należałoby się też jednak zastanowić, czy regulacji nie wymaga pożyczka papierów wartościowych.

8. Przekaz i umowy zabezpieczenia osobistego — mam wątpliwości co do potrzeby regulacji akredytywy i gwarancji bankowej w nowej kodyfikacji. Akredytywa, w szczególności akredytywa dokumentowa, ma znaczenie zwłaszcza w obrocie międzynarodowym, ale tam regulowana jest w sposób dość szczegółowy w ogólnych warunkach umów (tzw. jednolitych zwyczajach i praktykach) opracowanych przez Międzynarodową Izbę Handlową w Paryżu⁴¹. Z kolei umowa gwarancji może być zawierana nie tylko przez banki, lecz także na przykład przez zakłady ubezpieczeń⁴². Gdyby zatem umowa gwarancji miała być regulowana w nowym kodeksie cywilnym, to raczej w sposób uniwersalny, bez ograniczenia jej do gwarancji udzielanych przez banki. Zresztą duża różnorodność gwarancji występujących w praktyce⁴³ sprawia, że regulacja tej umowy powinna być dość ogólna (ramowa).

tury powołane w przypisie następnym) i bardziej szczegółowo w kodeksie morskim (por. art. 188–200 k.m. regulujące umowę czarteru na czas, uznawaną za rodzaj umowy o korzystanie z cudzego statku).

³⁹ Zob. § 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 3 lutego 2004 r. w sprawie przewozów lotniczych w ramach imprez turystycznych oraz przewozów czarterowych (Dz.U. Nr 23, poz. 204 ze zm.).

⁴⁰ Różnice między umową pożyczki i umową kredytu (bankowego) w praktyce się zacierają; zob. J. Pisuliński: *Umowa kredytu. Kredyt konsumencki* (w:) *System prawa prywatnego*, t. 8, *Prawo zobowiązań — część szczegółowa*, Warszawa 2011, s. 363 i n. i tam powołane piśmiennictwo.

⁴¹ Zob. *Jednolite zwyczaje i praktyki dotyczące akredytywy dokumentowej z 2007 r.*, publikacja MIH w Paryżu nr 600.

⁴² Tak SN w wyroku z 16 kwietnia 1996 r., III CRN 38/96, OSN 1996, nr 9, poz. 122.

⁴³ Zob. J. Pisuliński (w:) *Prawo bankowe. Komentarz*, pod red. E. Fojcik–Mastalskiej, Warszawa 2007, s. 323 i n.; B. Andrzejuk, I. Heropolitańska: *Gwarancje bankowe i ubezpieczeniowe*, Warszawa 2007.

JERZY PISULIŃSKI

ON THE SYSTEMATICS OF THE SPECIFIC PART
OF LAW OF OBLIGATIONS
(A VOICE IN THE DISCUSSION)

S u m m a r y

The paper is related to the article presented by Z. Radwański who has proposed a structure for the draft version of the new Polish Civil Code. The suggested proposal is based on the typology of contracts and it collects similar contracts into a single group. This should facilitate implementation of different kinds of consumer contracts that are out of scope of the Polish Civil Code from 1964 into the new Civil Code. The consequence of such approach may be a requirement that the new Civil Code should have a common regulation for different typical and non-typical contracts such as — for example — consumer credit contracts. Therefore, the structure of the new Civil Code might be more complicated than the current one. Moreover, the parallel regulation of the same type of contract by the Civil Code and by a separate legal act should not be allowed. Currently, such parallel regulation concerns for example insurance contracts, banking account contracts etc. One should also consider whether the new Civil Code has to regulate the contracts on different modes of transportation that are regulated by the EU regulations (e.g. EU Regulations No. 261/2004, 1371/2007, 1170/2010, 181/2011). The provisions of the above-mentioned regulations prevail over the provisions of the national law. Because of such separate regulations that are located outside of the Polish Civil Code from 1964, its provisions of the on the carriage contract remain a paper exercise. Additionally, the provisions on many types of contracts have to be revised because they are either outdated or simply insufficient or inadequate to the new economic conditions (for example the provisions pertaining on a contract on construction works).

In its article the author also indicates some examples as to the directions in which the provisions of the 1964 Civil Code could be amended or extended.